

ARTHUR CONAN DOYLE

EEN HOORCOLLEGE OVER ZIJN
LEVEN, WERK EN ZIJN CREATIE
SHERLOCK HOLMES

door Jean Paul Van Bendegem,
Johan Braeckman en Vitalski

INHOUDSOPGAVE

College 1. Leven en werk

- H1. Het leven en werk van Arthur Conan Doyle (Vitalski)
- H2. De Canon (Jean Paul Van Bendegem)

College 2. Onderzoeksmethodiek

- H3. De methode van Sherlock Holmes (Jean Paul Van Bendegem)
- H4. George Edalji en Oscar Slater (Johan Braeckman)
- H5. Holmes' manuscripten (Johan Braeckman)

College 3. Randpersonages rondom Sherlock Holmes en Conan Doyle

- H6. John H. Watson en Mycroft Holmes (Vitalski)
- H7. Professor James Moriarty (Jean Paul Van Bendegem)
- H8. Conan Doyle en Harry Houdini (Johan Braeckman)

College 4. Blunders, de *Societies* en de minder bekende werken

- H9. Blunders in de Canon en de *Societies* (Jean Paul Van Bendegem)
- H10. Conan Doyles minder bekende werk (Vitalski)
- H11. *The Crime of the Congo* en *The Boer War* (Vitalski)

College 5. Conan Doyle en zijn relatie met het bovennatuurlijke, elfjes en vrouwen

- H12. Conan Doyle, het bovennatuurlijke & het spiritisme (Johan Braeckman)
- H13. Conan Doyle en elfjes (Johan Braeckman)
- H14. Conan Doyle en de vrouwen (Vitalski)

College 6. Door de Canon geïnspireerde werken

- H15. Pastiches en parodieën in de literatuur (Jean Paul Van Bendegem)
- H16. Pastiches en parodieën in film en theater (Jean Paul Van Bendegem)

JEAN PAUL VAN BENDEGEM

Jean Paul Van Bendegem is filosoof en wiskundige. Momenteel is hij buitengewoon hoogleraar aan de Vrije Universiteit Brussel voor de vakken logica en wetenschapsfilosofie en deeltijds gastprofessor aan de Universiteit Gent. Van 2005 tot en met 2009 was hij decaan van de Faculteit Letteren en Wijsbegeerte aan de VUB. Naast zijn lesopdracht is hij tevens directeur van het Centrum voor Logica en Wetenschapsfilosofie (www.vub.ac.be/CLWF) waar een twintigtal onderzoekers aan verbonden zijn en is hij de uitgever van het logica-tijdschrift “Logique et Analyse”. Van zijn hand verschenen diverse werken, waaronder *Over wat ik nog wil schrijven*, *Hamlet en entropie*, *De vrolijke atheïst* en *Elke drie seconden*. Bij Home Academy verscheen eerder van hem het hoorcollege *De schoonheid van wiskunde*.

JOHAN BRAECKMAN

Johan Braeckman studeerde wijsbegeerte en menselijke ecologie aan de Universiteit Gent, de Vrije Universiteit Brussel en de University of California. Hij is hoogleraar wijsbegeerte aan de Universiteit Gent en was Socrates hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam. Hij publiceerde meerdere boeken, onder meer *Darwins moordbekentenis* (2001), *De Rivier van Herakleitos. Een eigenninnige visie op de wijsbegeerte* (met E. Vermeersch, 2008), *De Ongelovige Thomas heeft een Punt* (met M. Boudry, 2012) en *Fascinerend Leven. Markante figuren en ideeën uit de geschiedenis van de biologie* (met L. Van Speybroeck, 2013). Hij geeft geregeld lezingen in binnen- en buitenland over meerdere thema's die in zijn werk aan bod komen. Van Johan Braeckman zijn bij Home Academy verschenen *Darwin en de evolutietheorie*, *Kritisch denken* en *Recht maken wat krom is?* Meer info over Johan Braeckman is te vinden op zijn website: www.johanbraeckman.be

VITALSKI

Vitalski werd onder de naam Vital Baeken in 1971 geboren in Turnhout. Hij studeerde klassieke talen aan de middelbare school, en daarna, aan de Antwerpse universiteit, Germaanse talen, specialisatie literatuurwetenschap. Als student won hij tweemaal de interfacultaire literaire poëziewedstrijd. Begin jaren negentig richtte hij het furore makend punk-cabaret-gezelschap “Circus Bulderdang” op. Later maakte hij vooral carrière als conferencier. In 2005 wint hij de Johnny Van Doornprijs voor “beste gesproken woord van het jaar”. Hij publiceerde een tiental romans en dichtbundels, alsook een lijvige autobiografie getiteld *Ik slaap als een croissant*. Voor de radiozender Klara maakte Vitalski diverse literaire reeksen, over Shakespeare, over Alice In Wonderland, over Simenon - maar vooral over Sherlock Holmes. In principe wordt Vitalski officieel de “Antwerpse Nachburgemeester” geheten.

SYNOPSIS VAN HET HOORCOLLEGE ARTHUR CONAN DOYLE

College 1. Leven en werk

H1. Het leven en werk van Arthur Conan Doyle (Vitalski)

Wie het leven van de altijd hard werkende Conan Doyle nader bestudeert, komt in aanraking met een integraal epoëe. Hij werd geboren toen ook Charles Darwins evolutietheorie het licht zag, en hij ging dood toen Mickey Mouse voor het eerst zijn opwachting maakte. Met bijna alle belangrijkste Engelse historische gebeurtenissen die daar tussenin voorvallen, heeft Conan Doyle iets te maken: de Boerenoorlog, het zinken van de Titanic, de Eerste Wereldoorlog, de revival van het spiritisme, enz. Een Victoriaan - én een Eduardiaan in hart en nieren.

H2. De Canon, door Jean Paul Van Bendegem

De zogenaamde Canon, zijnde alle geschriften van Arthur Conan Doyle zelf met de figuren Sherlock Holmes en John Watson, is in een veelvoud van edities beschikbaar. Een handige editie is *Arthur Conan Doyle: The Penguin Complete Sherlock Holmes* (Londen: Penguin, 1981). Deze bundeling omvat de vier grote verhalen of novellen: *A Study in Scarlet* (1887), *The Sign of Four* (1890), *The Hound of the Baskervilles* (1903) en *The Valley of Fear* (1915) en de vijf verhalenbundels: *Adventures of Sherlock Holmes* (1892), *Memoirs of Sherlock Holmes* (1894), *The Return of Sherlock Holmes* (1905), *His Last Bow* (1917) en *The Case Book of Sherlock Holmes* (1927), in totaal goed voor zesenvijftig verhalen.

Het verhaal van Edgar Allan Poe, getiteld *The Murders in the Rue Morgue*, waarin de detective Auguste Dupin de centrale rol speelt en die een inspiratiebron voor Conan Doyle is geweest, is in verschillende versies op het internet te vinden, bijvoorbeeld op: https://americanenglish.state.gov/files/ae/resource_files/the_murders_in_the_rue_morgue.pdf.

Spreeken we over apocriefen dan hebben we het over teksten die van de hand van Conan Doyle zijn maar niet tot de Canon worden gerekend. En die zijn er. De voornaamste apocriefe teksten zijn *The Field Bazaar* (1896), geschreven als bijdrage voor een charity. *The Lost Special* (1898) dat niet expliciet Holmes en Watson vermeldt maar waar wel wordt gesproken over een *amateur reasoner of some celebrity*. Dezelfde werkwijze paste hij ook toe in de *The Man with the Watches* (1898). Dergelijke geschriften zijn gebundeld – op *The Lost Special* na maar met vele andere teksten – in *The Uncollected Sherlock Holmes*, samengesteld door Richard Lancelyn Green en uitgegeven door Penguin in 1983.

Bijzondere aandacht verdient *How Watson Learned the Trick* (1924) dat ook opgenomen is in *The Uncollected Sherlock Holmes*, hierboven vermeld. Dit verhaal telt slechts 503 woorden maar daar is een heel specifieke reden voor. In 1924 werden verschillende auteurs gevraagd om een (handgeschreven) tekst te schrijven voor de poppenbibliotheek voor het poppenhuis van Queen Mary. Het gaat dus om een mini-boekje dat recent in een mooie facsimile uitgave verschenen is bij Walker Books (Londen) in 2014.

College 2. Onderzoeksmethodiek

H3. De methode van Sherlock Holmes, door Jean Paul Van Bendegem

Sherlock Holmes als detective gebruikt duidelijk een methode maar hoe kan die omschreven worden: deductief, inductief of abductief, of een combinatie van dit alles?

Het is niet zo eenvoudig om hier specifieke verwijzingen te geven. Uiteraard zijn er leerboeken genoeg op de markt over logica in al haar rijkdom. Specifiek naar Sherlock Holmes toe, is het al iets moeilijker. Er is natuurlijk het superbe *The Sign of Three. Dupin, Holmes, Peirce*, samengesteld door Thomas A. Sebeok en Umberto Eco (Bloomington: Indiana University Press, 1983). Daarnaast zijn er boeken zoals *Sherlock's Logic* van William Neblett (Lanham: University Press of America, 1985) en *The Elementary Methods of Sherlock*

Holmes van Brad Keefauver (New York: Magico Magazine, 1987). De kwaliteit durft al eens sterk verschillend te zijn dus enige voorzichtigheid is geboden.

H4. George Edalji en Oscar Slater, door Johan Braeckman

Arthur Conan Doyle liet het oplossen van misdaden niet enkel aan zijn beroemde literaire creatie over. Zo liet hij zich in met de zaak omtrent George Edalji, een man die beschuldigd werd van het verminken van vee. Conan Doyle onderzocht de zaak en toonde in het boek dat hij erover schreef aan dat Edalji onschuldig was.

Enkele jaren later publiceerde hij een andere tekst waarin hij demonstreerde dat een zekere Oscar Slater, een man die ervan werd beschuldigd een roofmoord te hebben gepleegd, niet de dader kon zijn.

H5. Holmes' manuscripten, door Johan Braeckman

De humor in de geschriften van Arthur Conan Doyle over Sherlock Holmes blijkt onder meer uit de geschriften die Conan Doyle aan Holmes toeschrijft. Holmes neemt in twee verhalen over zijn eigen avonturen de rol van Watson over, maar hij zou ook een reeks wetenschappelijke, criminologische en forensische monografieën hebben geschreven, onder meer over het herkennen van verschillende soorten tabak, van voetstappen en over de motetten van Orlando di Lasso.

College 3. Randpersonages rondom Sherlock Holmes en Conan Doyle

H6. John H. Watson en Mycroft Holmes, door Vitaliski

Zie je Sherlock staan, dan kom John Watson eraan - dé ultieme rechterhand van The Great Detective, altijd bereid om door zijn geniale kompaan lichtjes te worden vernederd en bespot, maar tevens zijn persoonlijke lijfbiograaf, en dus ook niet voor één gat te vangen. Daarnaast is ook Mycroft Holmes, de mysterieuze oudere broer van Sherlock, een adembenemende persoonlijkheid, een beetje een parodie op Oscar Wilde, en daarmee het meest aan zijn auteur Conan Doyle tegengestelde personage ooit.

H7. Professor James Moriarty, door Jean Paul Van Bendegem

Over de aartsvijand van Sherlock Holmes is veel minder geschreven dan over de grote detective zelf, weinig verbazingwekkend. Het vermelden waard is een tekst van Isaac Asimov: *The Ultimate Crime*, opgenomen in de bundel *Sherlock Holmes through Time and Space*, samengesteld door Isaac Asimov, Martin Greenberg en Charles Waugh (New York: St Martin's Press, 1986). Ook leuk is het artikel van wiskundige John F. Bowers, verschenen in *New Scientist* (nummer 1696 van 23 december 1989), met de prachtige titel "James Moriarty - a forgotten mathematician: We remember Sherlock Holmes's greatest adversary for his involvement in serious crimes, but he was also a mathematician of exceptional gifts".

Uiteraard zijn er ook nog de verhandelingen van Moriarty zelf, *On the binomial theorem* en *The Dynamics of an Asteriod*, die nog steeds onvindbaar blijken.

H8. Conan Doyle en Harry Houdini, door Johan Braeckman

Arthur Conan Doyle had veel beroemde vrienden, maar de bekendste van allemaal was ongetwijfelde de ontsnappingskunstenaar en mentalist Harry Houdini. Ze geraakten in onmin omdat Conan Doyle gaandeweg meer en meer ging geloven in de krachten van mediums, het bestaan van geesten en het paranormale, terwijl Houdini net sceptisch was en zich in bijzondere mate inspande om aan te tonen dat zogenaamde mediums of paranormaal begaafden in werkelijkheid charlatans waren, die goocheltrucs toepasten op een naïef publiek.

College 4. Blunders, de *Societies* en de minder bekende werken

H9. Blunders in de Canon en de *Societies*, door Jean Paul Van Bendegem

Wat de blunders in de Canon betreft, volstaat een verzamelde editie van alle verhalen zoals de reeds vermelde Penguin uitgave: *The Penguin Complete Sherlock Holmes* (Londen: Penguin, 1981) om zelf op zoek te gaan. Maar voor de “rechtzetting” en verklaring van de talrijke blunders is men aangewezen ofwel op *The Annotated Sherlock Holmes* van William S. Baring-Gould (New York: Clarkson Press, 1967) ofwel op *The New Annotated Sherlock Holmes* van Leslie S. Klinger (New York: W. W. Norton & Company, 2004-2005).

Wat de *Societies* betreft, zijn de twee belangrijkste verenigingen de Sherlock Holmes Society of London (<http://www.sherlock-holmes.org.uk>), uiteraard in de UK, en The Baker Street Irregulars (<http://www.bakerstreetirregulars.com>) in de Verenigde Staten. Beide hebben een eigen tijdschrift, respectievelijk, *The Sherlock Holmes Journal* en *The Baker Street Journal*. (In het eerste vermelde tijdschrift kan een interessante bijdrage gelezen worden van een zekere Jean Paul Van Bendegem, “Knowledge of Philosophy Nil’ or Sherlock Holmes as Inspiration for Philosophers” (Vol. 22, no. 4 (Eighty-Seventh Issue), 1996, pp. 121-124.)

Er bestaat ook een officiële biografie van Sherlock Holmes, getiteld *Sherlock Holmes of Baker Street: A life of the world’s first consulting detective*, geschreven door de reeds vermelde William Baring-Gould (Seaton: Bramhall, 1962).

H10. Conan Doyles minder bekende werk, door Vitalski

Conan Doyle was niet altijd even blij met zijn eigenste creatie genaamd Sherlock Holmes. Sherlock Holmes was namelijk té succesvol, en stelde daarom al het andere werk van Conan Doyle in de schaduw. Begrijpelijk dat hij dit jammer vond, want Holmes neemt maar een fractie in beslag van zijn voorts zo ongewoon diverse oeuvre. Hij schreef dagboeken en memoires, maar ook pamfletten, lezersbrieven en zeer uitgebreide historische naslagwerken. Daarnaast publiceerde hij een schier onoverzienbaar aantal avonturenverhalen, historische romans, verguisde psychologische romans en gedichten. Daar zit veel werk bij van bedenkelijke kwaliteit - maar hier en daar tref je ook juwelen aan; zoals *Brigadier Gerard*, de avonturen van een soldaat van Napoleon, of *The Lost World*, de voorloper van *Jurassic Park*.

H11. *The Crime of the Congo* en *The Boer War*, door Vitalski

Wanneer Conan Doyle in 1893, zijn beroemde personage Sherlock Holmes de dood injaagt, worden zijn motieven gauw duidelijk: hij wil andere boeken schrijven, maar ook wil hij dingen doen die in zijn eigen ogen meer maatschappelijke relevantie hebben. Driest als altijd, vertrekt hij in 1900 als vrijwilliger naar het Zuid-Afrikaanse Bloemfontein, om daar, in een veldhospitaal, de Boerenoorlog te kunnen meemaken van in de eerste rangen. Het lijvige verslag dat hij van dit bloederige gebeuren neerschrijft, een wetenschappelijk doorwrochten boek van ettelijke honderden bladzijden, levert hem het Engelse ridderschap op. Enige tijd later stort Conan Doyle zich net zo verbeten in een strijd tegen de wanpraktijken van de Belgische koning Leopold II, met ondermeer het bijtende pamflet *The Crime Of The Congo*, dat nu nog steeds overeind staat als een monument van humanisme.

College 5. Conan Doyle en zijn relatie met het bovennatuurlijk, elfjes en vrouwen

H12. Conan Doyle, het bovennatuurlijke en het spiritisme, door Johan Braeckman

In de laatste decennia van zijn leven ging Arthur Conan Doyle steeds meer geloven in het spiritisme, het geloof in het bestaan van geesten en in de mogelijkheid om er contact mee te hebben. Hij gaf er talloze lezingen over en publiceerde er meerdere werken over. Zijn boeken en activiteiten hieromtrent staan in merkwaardig contrast met de figuur van Sherlock Holmes, die nooit geloof hechtte aan het bovennatuurlijke en telkens op zoek ging naar een natuurlijke verklaring voor de mysterieuze gebeurtenissen waarmee hij zich inliet.

H13. Conan Doyle en elfjes, door Johan Braeckman

In 1922 publiceerde Arthur Conan Doyle zijn meest merkwaardige boek: *The Coming of the Fairies*. Hij analyseert een aantal foto's die eerder waren gemaakt door twee meisjes. De foto's tonen de meisjes zelf, samen met elfjes en een soort kabouter. Voor de overgrote meerderheid van de waarnemers was het duidelijk dat de meisjes een grap hadden uitgehaald, maar niet voor Arthur Conan Doyle. Hij verdedigt in zijn boek het standpunt dat de elfjes echt bestaan. Hun ontdekking, argumenteert hij, is veel belangrijker dan pakweg de ontdekking van Amerika door Columbus.

H14. Conan Doyle en de vrouwen, door Vitalski

Hoewel door en door een preuts, conservatief Victoriaan, had Arthur Conan Doyle wonderwel toch begrip voor vrouwenrechtenorganisaties, en was hijzelf voorzitter van een vereniging die streed voor meer vrouwvriendelijke rechten in echtscheidingsprocedures. Ook zijn sommige van zijn eigen vrouwelijke fictieve personages opmerkelijk geëmancipeerd. Het vrijgevochten figuur Irene Adler, die zich betoont als zijnde slimmer dan Sherlock, ligt wellicht significant aan de basis van de grote doorbraak van de Holmes-verhalen.

College 6. Door de Canon geïnspireerde werken

H15. Pastiches en parodieën in de literatuur, door Jean Paul Van Bendegem

Het aantal pastiches, parodieën en andere door de Canon geïnspireerde werken is gigantisch. Dus wat volgt is enkel en alleen een heel beperkte selectie om de appetijt op te wekken. Waarom deze werken relevant zijn wordt in het hoorcollege zelf toegelicht:

- Jamyang Norbu, *The Mandala of Sherlock Holmes: The Adventures of the Great Detective in India and Tibet*,
- Timothy Francis Sheil, *The Siam Question, a Sherlock Holmes Mystery*,
- Sam North, *The Curse of the Nibelung: A Sherlock Holmes Mystery*,
- Nicholas Meyer, *The Seven-Per-Cent Solution*,
- Nicholas Meyer, *The West End Horror*,
- Randall Collins, *The Case of the Philosophers' Ring*,
- Joseph W. Svec III, *Sherlock Holmes and The Adventure of the Grinning Cat*,
- Adrian Conan Doyle en John Dickson Carr, *The Exploits of Sherlock Holmes*,
- David Marcum (ed.), *The MX Book of New Sherlock Holmes Stories*, ondertussen vijf (!) volumes gepubliceerd,
- Anthony Horowitz, *The House of Silk*,
- Anthony Horowitz, *Moriarty*.

Bovenstaande auteurs menen en nemen het allemaal zeer ernstig. Dit geldt niet voor *The Memoirs of Schlock Homes: A Bagel Street Dozen* van Robert L. Fish, één van de beste parodieën op de *great detective*.

Boeken die de ruimere context van het Holmes universum exploreren zijn er ook in overvloed. Ik vermeld slechts:

- Owen Dudley Edwards, *The Quest for Sherlock Holmes*,
- H. R. F. Keating, *Sherlock Holmes: The Man and His World*,
- Philip Tallon en David Baggett (eds.), *The Philosophy of Sherlock Holmes*.

Niemand hoeft dit te geloven maar volgende werken staan in mijn (JPvB) Holmesbibliotheek(je):

- Sherlock Holmes, *Upon the Tracing of Footsteps*,
- Sherlock Holmes, *The Use of Disguise in Crime Detection*.

H16. Pastiche en parodieën in film en theater, door Jean Paul Van Bendegem

Vooreerst moet hier Laurie R. King vermeld worden, auteur van, onder andere, *The Beekeeper's Apprentice*, *A Monstrous Regiment of Women*, *The Moor*, *O Jerusalem*, *The Language of Bees* en *Garment of Shadows*.

Wat volgt zijn (voornamelijk) dvd's die verrassend (en gelukkig!) genoeg nog allemaal verkrijgbaar zijn.

Eerst een paar "ernstige" werken:

- *The Seven-Percent Solution* (1976),
- *Murder by Decree* (1979),
- *Young Sherlock Holmes and The Pyramid of Fear* (1985),
- *Sherlock Holmes* (2009),
- *Sherlock Holmes: A Game of Shadows* (2011),
- *Mr. Holmes* (2015).

Vervolgens laten we de humor los:

- *The Private Life of Sherlock Holmes* (1970),
- *The Adventure of Sherlock Holmes' Smarter Brother* (1975),
- *The Strange Case of the End of Civilization as We Know It* (1977).

Drie televisiereeksen zijn ook op dvd verkrijgbaar:

- *The Adventures of Sherlock Holmes* (13 episodes), *The Return of Sherlock Holmes* (11 episodes), *The Case-Book of Sherlock Holmes* (9 episodes) en *The Memoirs of Sherlock Holmes* (6 episodes) in één box verkrijgbaar. Holmes wordt hier vertolkt door de briljante maar helaas overleden Jeremy Brett.
- *Sherlock*. Reeds drie seizoenen zijn opgenomen en seizoen vier is aangekondigd. Holmes wordt nu vertolkt door Benedict Cumberbatch.
- *Elementary*. Deze reeks waarvan één seizoen vierentwintig (!) afleveringen telt, is nu met het vijfde seizoen begonnen. Holmes wordt in deze Amerikaanse versie gespeeld door Jonny Lee Miller.

Geheel apart staat Buster Keaton met zijn briljante *Sherlock Jr.* uit 1924.

Bibliografie van Arthur Conan Doyle

Voor een [bibliografie](#) van Arthur Conan Doyle verwijzen wij graag naar de betreffende pagina op Wikipedia.

Voor specifiek de Canon, verwijzen we naar: https://en.wikipedia.org/wiki/Canon_of_Sherlock_Holmes

COLOFON

Home Academy Publishers geeft hoorcolleges uit voor thuis en onderweg. Direct te downloaden of onbeperkt te streamen in de Home Academy Club. Interessante onderwerpen, van geschiedenis tot natuurwetenschappen, voorgedragen door boeiende sprekers. Zo kunt u kennis opdoen in de auto, in de trein, op de fiets of thuis op de bank. Download de Home Academy app voor het beluisteren van onze hoorcolleges op een smartphone of tablet.

Kijk verder op WWW.HOME-ACADEMY.NL

UITGAVE Home Academy Publishers
Middelblok 81
2831 BK Gouderak
Tel: 0182 - 37 00 01
E: info@home-academy.nl

OPNAME Sandro Ligtenberg (Gent, oktober 2016)
STEM INLEIDING F.C. van Nispen tot Sevenaer
MUZIEK Cok Verweij
MASTERING Frits de Bruijn
VORMGEVING Floor Plikaar

© Copyright 2017 Home Academy Publishers, Den Haag
ISBN 978 90 8530 163 9
NUR 77, 78

Alle rechten voorbehouden. Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, uitgeleend, verhuurd, uitgezonden, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door (foto)kopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaand schriftelijk toestemming van de uitgever.